

Og så var der Mamutten

Gode fortællere fortæller gode historier på Elmuseet

Selvom man som lokal skribent efterhånden kender meget af historien bag Tangeværket, landskabet omkring det, og ikke mindst den næsten evigt aktuelle debat om, hvem der har ret til Gudenåens vand, Gudenåcentralen eller lystfiskerne, så fik Avisens udsendte en på opleveren, da han i torsdags fulgte en rundvisning omkring Gudenåcentralen. Det er en service, som Elmuseet yder sine besøgende her i skolesommerferien, og undertegnede løb ind i en rundvisning med museumsrådgiver Erik Jørgensen.

Nu er den gode historie jo ikke nok til at få en på opleveren, når man går rundt. Meget - ja måske 90 procent - hviler på fortælleren, hans personlighed og engagement og evne til at fange sit publikum. Og jeg skal lige love for, at det lykkedes for Erik Jørgensen på den time-lange rundvisning, der bagefter føltes som et »knips med fingrene«.

Lejesvendene

Det var en fortælling om pramdragere, der ikke var pramdragere, men hårdt arbejdende lejesvende, der trak de mange tons tunge flodpramme turen op af åen fra Randers til Silkeborg, var langhårede, uvaskede og så uglesete, at datidens forældre advarede om at lejesvendene kom efter dem, hvis ikke de opførte sig ordentligt. Så levende var det beskrevet at, man næsten kunne se de stakkels børn løbe skrigende væk fra de næsten monsteragtige lejesvende.

Det var med et glimt i øjet, at han fortalte om det hurtige tvangsopkøb, da der efter 1. verdenskrig skulle skaffes plads til Tange sø, som affødte større protester, som dog forstummede i takt med, at man som gode

Erik Jørgensen med mammuttens kindtand - der spæredede publikum godt nok øjnene op.

yder fandt ud af, at det jo egentlig var ganske godt betalt.

- For hvad kan lukke munden på jyder - som mig føjede Erik Jørgensen til - jo det kan gode penge!

Laksen

Og så var der laksen og ålene. Laksene der er blevet en nærmest mytisk fisk i takt med at den forsvandt fra åen - af lystfiskerne i den grad har forbandet Tangeværket, der har mistet sin store betydning som elleverandør a la den man havde fra starten, hvor værket leverede strøm til 25 pct. af Jylland til i dag hvor man blot kan levere til 3000 husstande.

- Mon ikke man finder en løsning, som både Gudenåcentralen og laksefolket kan leve med, jeg tror det, sagde Erik Jørgensen, der

havde tiltro til danskernes evner til at tale sammen.

Mamutten

Og så var der Mamutten! På slutningen af rundvisningen står Erik Jørgensen ved træskulpturen med laksene og ber publikum betragte skrænterne på den anden side af Gudenåen.

- De skrænter, der er noget af det mest oprindelige istidsnatur i Danmark. Her har mamutterne i istiden helt sikker gået og græsset idet det jo er en helt forkert antagelse at Danmark var dækket af is året rundt. Nej sommeren under istiden var karakteriseret af kæmpe mængder græs, mens træer ikke kunne gro, og netop det var optimale vilkår for mamutten, der skulle æde flere hundrede kilo græs om dagen, siger Erik Jørgensen og får yderlige skærpet pub-

likums opmærksomhed, da han haler en kæmpe kindtand fra en mammut op af tasken og lader den cirkulere.

Den har museets direktør, Georg Stenstrop, der er geolog af uddannelse, hentet hjem fra Belgien.

- Og med nutidens teknologi kan det jo lade sig gøre, fortsætter Erik Jørgensen, at man kan få en elefant til at føde en mammut, hvis man finder nedfrosset DNA fra en mammut i Sibiriens ødemarker, og så kunne vi jo få en slags Jurassic Park her på den anden side af åen. Tænk jer græssende mamutter som en del af museets attraktioner, hvad tror I folk ville give for at lade deres børn fotografere på toppen af en mammut!

Ingen tvivl om, at vi alle kan se de græssende mamutter på den anden side af åen.

Flere historier

Nå - turen ender med et besøg inde i Gudenåcentralen, og Erik Jørgensen slutter af med at fortælle, at rundturen gerne skulle have været en øjenåbner for, at hver eneste plet på danmarkskortet rummer en historie i sig i det samspil mellem natur og menneskeskabt virksomhed der er tale om alle steder.

Historier er der flere af på Elmuseet. Et besøg i Niels Bohr-tårnet tidligere på eftermiddagen var også en oplevelse. Her fortalte museets direktør Georg Stenstrop om og demonstrerede bl.a. den såkaldte Tesla-spole, der via spændinger på 1 mio volt kan demonstrere de elektriske spændinger der findes ude i naturen i tordenvejr.

Blot to af de af de historier der bliver fortalt på museet her i sommerferien. Det gør de frem til skoleferien slutning, så det er bare om at komme afsted.

le@bjerringbro-avis.dk

Fra læserne:

Tangeværkets frednings-sag

Uden at gå ind i en større polemik med hr. T. Ludvigsen, Hadsten med baggrund i et læserbrev i Bjerringbro Avis den 26. juli, vil jeg tillade mig at fremkomme med nogle få oplysninger.

Bjerringbro Avis bragte den 19. juli et interview med undertegnede på baggrund af, at en Randers direktør udtalte sig om Tangeværket og frednings-sagen.

Selv om Avisen i artiklen på god og saglig måde belyste sagen, er et interview naturligvis ikke et personligt forfattet læserbrev.

Fredningen af Tangeværkets bygninger, dæmnings-anlæg m.m. har ikke noget med elproduktionen at

gøre. Gudenaacentralens bestyrelse har imidlertid under drøftelserne med Kulturarvstyrelsen gjort opmærksom på, at en vigtig forudsætning for, at der er penge til vedligeholdelse af bygningerne og området, er, at der er grundlag for en fortsat kommerciel drift af Tangeværket.

I øvrigt har Gudenaacentralens bestyrelse ikke selv bedt om en fredning af Tangeværket, men har accepteret, at det er af samfundsmæssig betydning, at dette enestående kulturmiljø bevares for eftertiden. – Et kulturmiljø der har naturgrundlaget, kulturlandskabet, historien og arkitekturen som

bærende elementer -.

Vedr. omløbsstryk fremgår det af de landskabelige konsekvensvurderinger, at model 7 omfatter etablering af et ca. 7 km langt omløb øst om Tange Sø med et ujævnt fald samt en sænkning af den del af søfladen, der ligger opstrøms den nye dæmning øst for Ans bro. Omløbet bliver på sit bredeste sted ca. 130 m. Omløbet vil være markant og ligge dybt nedskåret i landskabet og vil fremtræde som et kulturteknisk anlæg, ligesom det vil forekomme atypisk, da et naturligt vandløb af

denne størrelse typisk ligger i en bred ådal.

Hvorvidt åløbet i bunden

af omløbet vil blive max. 50 m er en anden sag. – under alle omstændigheder vil dette kunstige åløb og en række andre forslag til omløb betyde store indgreb i den eksisterende skov og den øvrige natur med lukning af Tangeværket og uoverskuelige konsekvenser for Elmu-seet, turismen og en række fritidsaktiviteter i og omkring Tange Sø til følge.

Bent Kornbek

Frm. f.

Gudenaacentralen

NB. Gudenaacentralen har i øvrigt ingen interesse i ikke at fremlægge de faktuelle kendsgerninger.